

Fani in Stane Božič

V družbi preživiš in uspevaš samo s svojim zavzetim, poštenim in odgovornim delom, ob zavesti, da ti nihče ne bo nič podaril in da imaš resnično samo tisto, kar si s trdim delom ustvaril sam. Življenjsko vodilo, ki so ga starši vsakemu posebej privzgojili in se ga je vse življenje držal in ga izpolnjeval tudi nam vsem znani zakonski par – Fani in Stane Božič. Naturalizirana Ločana, ki sta se od nas poslovila skromno in skoraj neopazno, kakor sta tudi živela in delala; Fani že pred sedmimi leti (marca 2008), Stane pa v začetku decembra 2013. Kljub skromnosti, v kateri sta vzgojila in h kruhu spravila tudi svoje tri otroke (dve hčeri in sina), pa sta v Loki pustila za seboj sled, za katero bi bilo škoda, da v časovnem toku zbledi in se zabriše, kakor se je po krivici ali ob naši neprizadetosti zabrisala že marsikatera. Zato ta skromni zapis, da se v spominu ohrani vsaj njuna vloga v zvezi s kulturnim, zlasti gledališkim življenjem v Škofji Loki. Povedati pa je mogoče le tisto, kar v silno okrnjeni obliki hranita arhiv in človeški spomin, vendar je tudi to vredno zapisa.

Fani Božič

Fani Božič

(15. 2. 1928, Bizovik pri Ljubljani-
6. 3. 2008, Škofja Loka)

Rodila se je kot Fani Ložar v ugledni kmečki družini v Bizoviku pri Ljubljani. Kot mlado dekle je v juniju in juliju 1945 doživela taborišče Teharje, iz katerega se je srečno rešila. Po učiteljišču ji je bilo zaradi njenega svetovnega nazora preprečeno, da bi postala učiteljica; lahko se je zaposlila v banki in tako se je znašla v Škofji Loki, kjer je delala v Gorenjski predilnici in banki, ob delu pa je končala še srednjo ekonomsko šolo in postala ekonomski tehnik. Ločani smo jo najbolj poznali kot strogo, natančno in dosledno, a vendarle človeško razumevajočo, bančno referentko za potrošniške kredite .

V svojem dolgem življenju je bila večstransko dejavna in uresničevala je najrazličnejša zanimanja. Poleg službe in skrbi za družino je bila dejavna planinka, ljubiteljica narave, pevka na koru, ljubiteljica izletov, čas pa je našla tudi za vrtnarjenje, branje knjig, urejanje cerkve (možu Stanetu je 25 let pomagala pri cerkveniškopravih v Škofji Loki), oblikovanje šopkov, ikeban, reševala je križanke, pletla in kvačkala ter varovala vnuke.

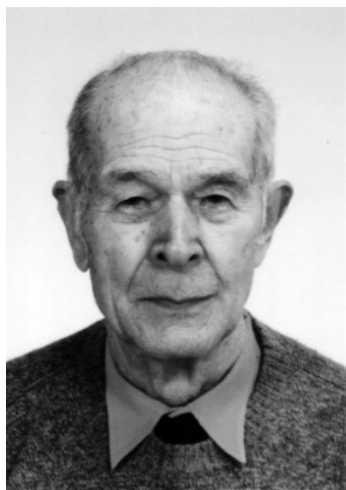
Posebno pozornost pa zasluži njena društvena dejavnost v našem mestu. Že kmalu po prihodu v Škofjo Loko je skupaj s svojim možem Stanetom postala članica SKUD »Tone Šifrer«. Lahko bi površno sklepali, da to ni bilo nič posebnega, saj so tedaj po navodilih oblasti »vsi« zaposleni morali biti tako ali drugače »družbeno aktivni«, vendar gre pri Fani Božič za resnično in ustvarjalno dejavnost v kulturi. Zelo verjetno je, da je bila zato, ker je bila bančna uslužbenka in članica kulturno-umetniškega društva, na občnem zboru SKUD »Tone Šifrer« 9. novembra 1954 izvoljena v društveni upravni odbor, in sicer kot blagajničarka. Kako pomembna je bila ta zadolžitev, nam pove podatek o tem, kako široko je bilo delovanje društva. Vanj so bili vključeni amatersko gledališče, ki je nadaljevalo predvojno tradicijo, lutkarji, glasbena šola in druge sekcije; za vse je Fani Božič vodila blagajno in računovodske posle. Kako strokovno, zavzeto in odgovorno je opravljala svojo društveno funkcijo in kolikšno je bilo vanjo zaupanje vodstev društva tudi po številnih organizacijskih preoblikovanjih od DPD Svoboda prek Loškega gledališča in Loškega odra do KD Loški oder, kjer je tudi sklenila svojo blagajniško kariero, priča podatek (kljub grozljivo pomanjkljivemu arhivu), da je bila Fani Božič blagajničarka vse do gledališke sezone 2002/2003, ko je zaradi starosti in bolezni posle predala drugemu blagajniku. Torej le leto manj kot petdeset let, nepretrgano! Kje še lahko najdemo podoben fenomen!? Vsa ta leta je to odgovorno delo opravljala kot skromna prostovoljka. In to ne zgolj formalno, temveč zavzeto, pošteno in pregledno, danes bi rekli transparentno. Vsakokratnemu vodstvu je bila kot skrben gospodar tudi dobrodošla strokovna svetovalka, ki je skrbno pomagala ravnati s finančnimi sredstvi, za katera je znano, da v kulturnih dejavnostih nikoli niso bila tolikšna, da bi omogočala brezskrbno in udobno društveno življenje, gledališko pa še posebej.

Fani Božič pa je bila tudi gledališko, igralsko dejavna. Skromni arhiv Loškega odra izpričuje njene vloge v najmanj treh gledaliških igrah (teško je verjeti, da jih ni bilo več!), in sicer: že leta 1955 je skupaj s svojim možem nastopila v drami E. Harrisa *Molčeca usta*, v režiji Petra Jamnika. Z ohranjene fotografije ni mogoče razbrati, katera je bila njena vloga. Prav tako pomanjkljivo dokumentirana fotografija govori o njenem nastopu v drami D. A. Guimera *V nižavi*, igrana v sezoni 1956/57, in režiji Franca Kovača. Njena zadnja gledališka vloga, ki je dokumentirano izpričana, je vloga gospe Eynsford – Hillove, v drami G. B. Shawa *Pigmalion*, v režiji Lojzeta Domajnka, v sezoni 1988/89. To je bila sicer manjša vloga, vendar njena suverena in prepričljiva izvedba priča, da je morala Fani Božič že prej igrati v več igrah, saj je znala nastopiti kot izkušena igralka.

Delo te skromne, a požrtvovalne gospe iz našega mesta za loško gledališče je toliko pomembno, da ne sme ponikniti v pozabo. Gledališčniki KD Loški oder smo ji zanj trajno hvaležni.

Stane Božič

(17. 10. 1919, Brest v Istri–6. 12. 2013, Škofja Loka)

Stane Božič

Naturalizirani Ločan, ki do konca življenja ni pozabil in opustil svoje mladostniške govornice in se ni popolnoma navzel loškega govora. Slok, visok in suhljat resen gospod, ki se ob srečanju znanca ali prijatelja na ulici široko nasmeje. Človek, ki je v rani mladosti v Škofjo Loko prišel s trebuhom za kruhom. Rodil se je v Brestu v Istri, otroštvo in rano mladost je preživel v Mrčnih selih pri Senovem, osnovno šolo je obiskoval v Koprivnici pri Brestanici (nekoč Rajhenburg). S štirinajstimi leti je prišel v Škofjo Loko in postal vajenec v glavninarski obrti pri mojstru Berniku. Po končani učni dobi je kmalu nastopil službo vojaškega roka v vojski predvojne Jugoslavije, po njenem razpadu je bil mobiliziran v nemško vojsko in bil z njo v Franciji in na ruski fronti, po vojni pa je tudi on okusil Teharje in zapor. Vrnil se je v Škofjo Loko in nekaj časa delal kot glavninar, pozneje skladiščnik.

Izučil se je za bolničarja, ob delu pa končal ekonomsko srednjo šolo. Kot računovodja ali knjigovodja je delal v različnih podjetjih in ustanovah: Gorenjski predilnici, banki, SDK, Elradu, Transturistu itd. Nazadnje se je kot arhivar v SDK upokojil leta 1984.

Tudi on je bil, kot soproga Fani, večstransko dejaven kot planinec, ljubitelj izletov in narave, ljubitelj dobre knjige, križank, nabiralec gozdnih sadežev, predvsem pa zavzet pevec na cerkvenem koru in pri Moškem pevskem zboru Sv. Duh. Petindvajset let, od upokojitve 1984 naprej, je bil cerkvenik v župnijski cerkvi sv. Jakoba v Škofji Loki.

Del prostega časa pa je preživljal tudi v gledališču. V intervjuju za glasilo *Mi o sebi* je skromno izjavil, da je »*občasno igral tudi v loškem gledališču kakšne manjše vloge*«. Z gledališčem, ne sicer tako tesno kot žena Fani, je bil povezan vse od leta 1955, ko ga skupaj s Fani najdemo na fotografiji s predstave E. Harrisa *Molčeca usta* v režiji Petra Jamnika. Iz skromnih in pomanjkljivih arhivskih podatkov ni razvidno, katero vlogo je igral. 1973 je v Tavčar-Polenčevi *Visoški kroniki* v režiji Poldeta Polenca igral grajskega ječarja Mihola Schweifstrigkha. Leta 1982 je odigral Tavčarja v Mrakovi drami *Ivan Grohar*, ki jo je režiral Zdenko

Furlan. V sezoni 1988/98 je, že osemdesetleten, izvrstno odigral vlogo sodnega prisednika Fruebergerja v Tavčar-Kaluževi *Coprniški krvavi rihti v Loki* v režiji Matije Milčinskega, v sezoni 1999/2000 pa je še zadnjič zavzeto nastopil z vlogo starca v Plavtovih *Dvojčkih*, prav tako v režiji Matije Milčinskega.

Izjava, da je igral v »manjših vlogah«, kaže predvsem na njegovo izjemno skromnost, ki sem jo sam spoznal ob pripravah na uprizoritev *Krvave rihte*. Ko mu je bila ponujena vloga starca Fruebergerja, jo je najprej previdno in skromno zavrnil, saj je imel najbrž občutek, da veren, kakor je, take vloge ne more sprejeti in odigrati. Ko sem mu v pogovoru zaupal, da sem to vlogo oblikoval s konkretno mislijo nanj, in ga prosil, naj dramo še enkrat pozorno prebere in razmisli, je pristal ter to res naredil. Čez nekaj dni mi je prav vesel rekel: »*A veste, da bom vlogo Fruebergerja kar vzел?!*« In jo je, resno in zavzeto. Na vajah je prvi znal celotno vlogo na pamet, na odru je potreboval samo še režiserjeve mizanscenske napotke in pred nami je stal Frueberger – v vsej svoji polnosti kot pohoten stavec, ki za vsako ceno skuša ugajati oblasti in uživa ob nesreči mladega dekleta. Vlogi je Stane dal toliko krvi in mesa, da je še dolgo živela v spominu ljudi, ki so predstavo gledali, in še dolgo potem je bilo mogoče slišati: »*Ampak Frueberger je pa bil nekaj posebnega, enkrateno!*«

S to vlogo je tudi Stane Božič izpričal znano maksimo, da igralec tudi iz majhne vloge lahko naredi veliko stvaritev. In Stane Božič jo je. S tem ljudem ni ostal v spominu le on, temveč tudi Loški oder, na katerem jo je odigral, in najmanj zaradi tega si zasluži skromen spominski zapis.

VIRI IN LITERATURA:

Arhiv Loškega odra, Škofja Loka.

Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota Škofja Loka, ŠKL 238, Loški oder, t. e. 1-10.

In memoriam Fani Božič (1928–2008). V: *Mi med seboj*, leto 2008, št. 68, Škofja Loka : Društvo upokojencev Škofja Loka, str. 8–9.

Maruša Mohorič: Zdaj sem pravi upokojenec. V: *Mi o sebi*, junij 2010, Škofja Loka : Društvo upokojencev Škofja Loka, str. 19.

Stane Božič: Moj življenjepis (fragment, hrani sin Boštjan Božič).

Boštjan Božič: ustni podatki, januar 2015 (prispeval je tudi fotografiji).